

Hogyan látják a főfelügyelők?

Eltérő követelmények • Kevés a fegyelmező eszköz

Nem tekinthetjük premiernek azt a szakmai továbbképzést, amelyet jó fél évvel ezelőtt a bv. osztályok főfelügyelői számára szervezett a büntetés-végrehajtási főosztály. Két turnusban 141 főfelügyelő volt jelen, a második csoportban azokból a megyei intézetekből is, ahol a felügyelői állomány a biztonsági osztály irányítása alatt áll.

A szakmai képzés célja elsősorban a fogvatartottakkal közvetlenül foglalkozók képviselőinek tájékoztatása volt a büntetés-végrehajtás helyzetéről, a legsürgetőbb feladatokról, a továbbképzés lehetőségéről, az Európai Börtönszabályokban megfogalmazott ajánlásokról.

A továbbképzés alkalmat adott a konzultációkon túl két konkrét módszer alkalmazásával a főfelügyelők jobb megismerésére.

A programban tréning is szerepelt, amely pályalélektani megfontolásból került a feldolgozásra szánt témák közé. Lehetőséget adott, hogy a programban résztvevők oldott formában fejtsek ki véleményüket a munkájukat érintő feszültségforrásokról, és protektív környezetben gyakorolhassanak olyan új magatartásmintákat, amelyek bővítik viselkedés-repertoárjukat, szociális érzékenységüket.

A továbbképzés zárásakor előre megszerkesztett kérdőív segítségével kértünk véleményt saját helyzetükről, a továbbképzésen elhangzottakról, szakterületük problémáiról.

A leggyakoribb feszültségforrások

Nem titkolt célunk volt, hogy megismerjük a főfelügyelők véleményét a munkájukat érintő szakmai és szervezeti változásokról. Objektív információt vártunk arról is, hogyan ítélik meg helyzetüket, szerepüket. Erre direkt módon feltett kérdésekkel nehéz objektív választ kapni, ezért a konzultációt és a kérdőíves módszert olyan megoldással egészítettük ki, amely metodikájából eredően alkalmas az egyéni meggyőződés és beállítódás kivetítésére, segíti az önismeretet.

A hallgatóktól kértük, sorolják fel a legfontosabb és leggyakoribb feszültségekeltő hatásokat, amelyekkel munkájukban találkozhatnak. A fontosság sorrendjében ezeket adták meg: *eltérő igények az elöljárók részéről, a nevelők és felügyelők konfliktusai, fiatal és tapasztalatlan kollégák szolgálatba állítása megfelelő felkészítés nélkül, a fogvatartottak egy főre jutó magas létszáma, a felügyelő magára marad, nem éri a vezetők törődő figyelmét, a munkakörülmények és szolgálati kötelem nehézsége, az intézetek közötti eltérő követelmények, a fegyelmező és befolyásoló eszközök hiánya, a belső őrség respektjének csökkenése, végezetül az alulinformáltság.*

A legnagyobb visszhangot az intézetek közötti eltérő követelmény és a felügyelet rendelkezésére álló befolyásoló, fegyelmező eszközök hiánya váltotta ki.

A foglalkozás további részében a fogvatartottak „testnyelvi szignáljainak felismerését” gyakorolták a csoportok. Önként jelentkezők aktív segítségével indulatokat, viszonyulásokat, véleményeket jelenítettek meg, mimikával, testtartással, jellegzetes mozdulatokkal helyettesítve a szavakat. Később az ideális felügyelői tulajdonságok listáját állították össze a résztvevők. Ime: *határozottság, következetesség, szabályismeret, fizikai erőfőlény.*

A főfelügyelők úgy élik meg jelenlegi helyzetüket, hogy a feladatok növekedése és a nem mindig kristálytisztá kívánalmak miatt ésszerűtlen kockázatvállalásra kényszerülnek, s ez szorongást vált ki belőlük. A tulajdonságlista élén azok a kompenzációs erények szerepeltek, amelyek leginkább szükségesek a félelmek leküzdéséhez. A megtámadástól való szorongás oldásához *fizikai erőfőlény*, a bizonytalanság miatti szorongás oldására pedig *határozottság*.

Újszerű összetevője volt a realitásalapú félelemnek a korábban még csúrájában sem jelentkező *korruptió félelem*.

Elősorban szakmai kérdések szerepeltek a foglalkozásokon, mégsem lehetett megkerülni az anyagi-megélhetési körülmények romlását, az állomány jövedelmi viszonyainak kedvezőtlen alakulását. Ugyanígy szóba került a munkahelyi nehézségek, feszültségek családra kifejtett negatív hatása, ami kihat a munkahelyi teljesítőképességre is.

A nevelők és felügyelők viszonya

Többször és más-más összefüggésben visszatértek a résztvevők *a nevelők és a felügyelők problematikus viszonyára*. A körleten fennálló szemléleti és érdeklentétek sorozatos konfliktushelyzetet idéznek elő. Ez lappangva a legtöbb intézetben még akkor is fennáll, ha nem vezet konfrontációhoz. Ez a helyzet senki számára nem jó, mert így nevelő és felügyelő az elítélt vagy bárki más részéről kijátszható.

Valamennyi csoport érintette az intézetek közötti eltérő követelményeket és az ebből eredő, a fogvatartottak átszállításakor keletkező konfliktusokat. A fejlődés, különösen a büntetés-végrehajtás szervezetének változása, az intézetek önállóságának bővülése lehetőséget ad a központi elképzelésektől való eltérésre, végső soron az intézetek feltételeinek, sajátosságainak hangsúlyosabb érvényesítésére, az egységesség csökkentésére. Ez olyan fejlődési tendencia — a jelenlegi szakaszban legalábbis — amely nyugtalanítja az érintetteket.

Hasonlóan szembe kell néznünk a büntetés-végrehajtás személyzete és az elítéltek kapcsolatának változásaival. Az eddig megismert dokumentumokból partneri viszonyon alapuló kép bontakozik ki, amelytől a mi elítélt-felügyelet viszonyunk alá-főlérendeltségi beidegződései idegenek. Ennek értékelése és különösen átalakítása a gyakorlatban olyan kemény próba lesz, amelyre alaposan fel kell készülni.

A bévések elítélt-centrikussága, illetve a befolyásoló eszközök vélt hiánya azt jelzi, hogy a főfelügyelők az eddigi módosulásokat igazán nem fogadták el, a meg nem értés, *az azonosulás hiánya konfliktusokat indukál*, s ez más területeken további

feszültségek forrása lehet. Ki kell emelni, hogy egységesnek tekinthető a véleményük az Európa Tanács határozatainak érvényesüléséről. *Azokat a sérelmükre kiterjesztett fogvatartotti jogok kiszélesedéseként élik meg.* Ezt bizonyos mértékig megerősítik a kérdőívre adott válaszok is. A továbbképzésen elhangzott elképzelésekkel, tervekkel, törekvésekkel teljes mértékben egyetértett a résztvevők húsz százaléka. Többségével mintegy negyven százaléka. Az elhangzottakkal kapcsolatban közömbösnek tűnik harmincöt százalék. A hallgatók hat százaléka elhatárolja magát. A 141 főből csupán egy nem adott választ erre a kérdésre.

Érdekes válaszokat kaptunk a szakterületek közötti konfliktusokat feszegető kérdésekre. A főfelügyelők számára főként az anyagi (41 fő) és a nevelési (39 fő) szakterülettel való együttműködés okoz problémát.

A továbbképzés legfontosab tanulságának azt tekinthetjük, hogy a kapott ismeretek nagyon sok konkrét feladatot és megoldandó kérdést határoztak meg. Nyilvánvalóan szorosabbá kell tennünk az irányító apparátus és a körleteken szolgálatot teljesítő állomány munkakapcsolatát. Nem mellőzhető felismerés továbbá, hogy a büntetés-végrehajtás reformja a fejekben lassúbb folyamat lesz, mint gondoljuk.

Módos Tamás

A pedagógusnap alkalmából az országos parancsnok elismerésben részesített számos nevelőt, lelkészt és vöröskeresztes önkéntest